

**Een archeologisch inventariserend
veldonderzoek (IVO) door middel van een
bureauonderzoek en grondboringen aan
de Westwal te Leerdam, gemeente
Leerdam (Z.-H.)**

J.Y. Huis in 't Veld

ARC-Rapporten 2004-14

Groningen
6 januari 2005
ISSN 1574-6887

1 Inleiding

1.1 Aanleiding van het onderzoek

De gemeente Leerdam heeft plannen om het gebied aan de noordwestkant van de Westwal tot de gracht bouwrijp te maken. Gezien het feit dat dit terrein vlakbij de oude stadsmuren ligt, was het noodzakelijk voorafgaande hieraan een archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van bureauonderzoek en grondboringen uit te voeren. In opdracht van ingenieursbureau BCC uit Leerdam heeft Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) uit Groningen dit onderzoek op 20 februari 2004 uitgevoerd. Het archeologische veldwerk is door drs. J.Y. Huis in 't Veld gedaan, het boorwerk is voor rekening genomen door een medewerker van BCC.

1.2 Ligging van het onderzoeksgebied en doel van het onderzoek

Zoals hierboven vermeld ligt het onderzoeksgebied net buiten de oude stadsmuren van Leerdam (afb. 1). Het onderzoek had als doel om te bekijken in hoeverre de bodemopbouw op het onderzoeksgebied nog intact is, alsmede het vaststellen van de eventuele aanwezigheid van prehistorische bewoningsresten.

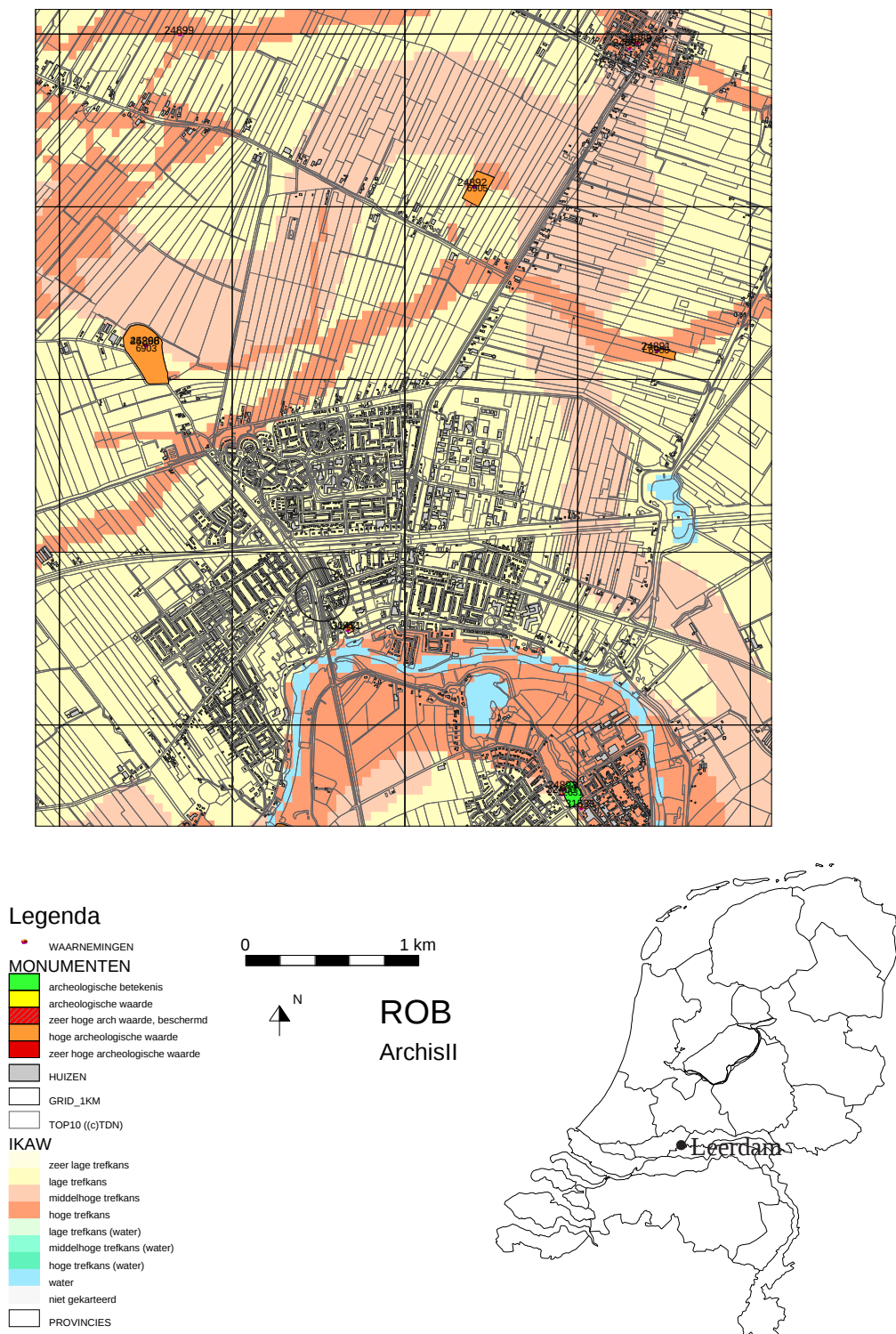
1.3 Objectgegevens

ARC-Projectcode	2004/7
Provincie	Zuid-Holland
Gemeente	Leerdam
Plaats	Leerdam
Toponiem	Westwal
Kaartblad	38H
Coördinaten	134.50/433.75

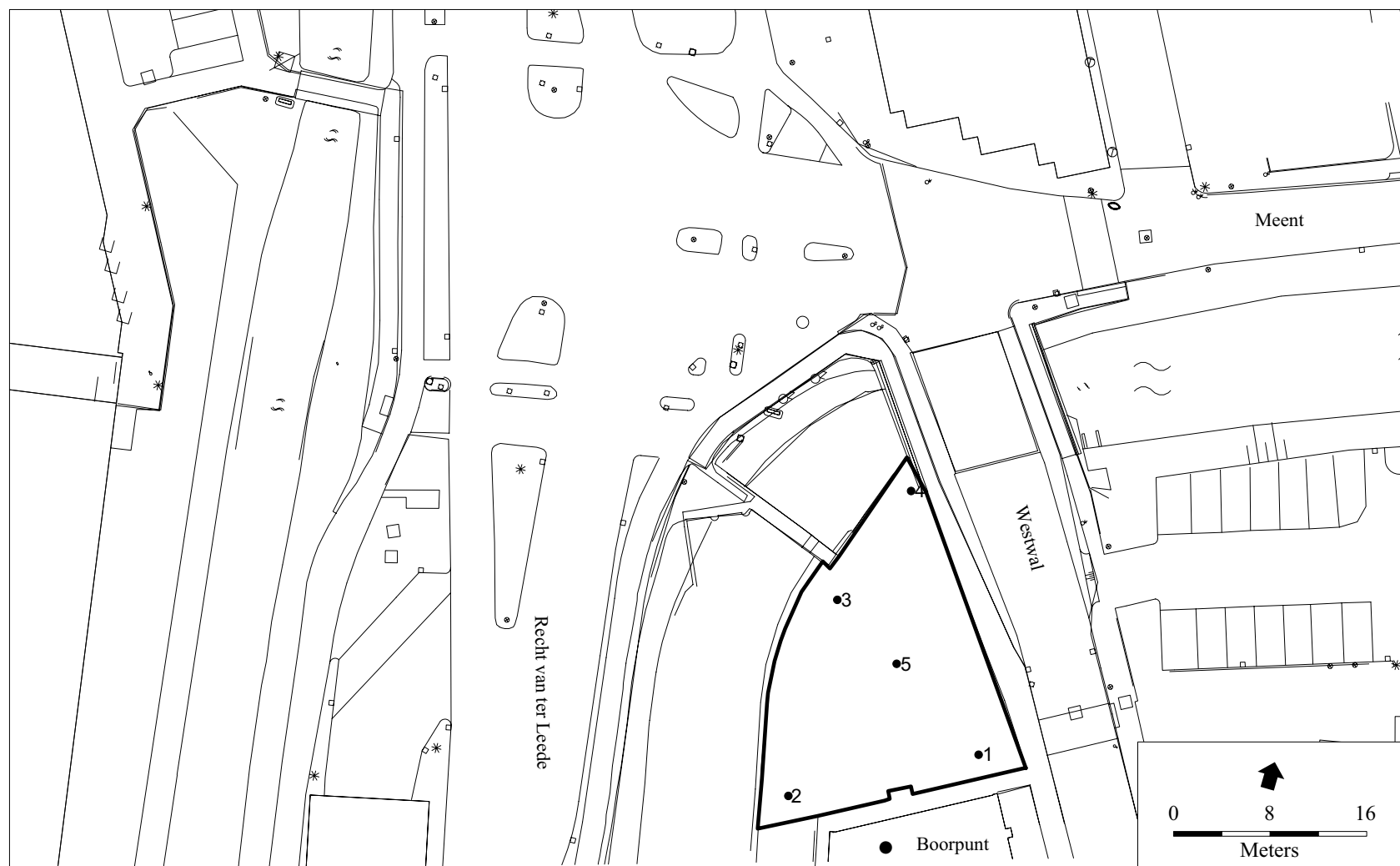
1.4 Werkwijze

Om de doelstelling te kunnen verwezenlijken zijn op het onderzoeksterrein in totaal vijf boringen gezet ten behoeve van de archeologie (afb. 2). Deze boringen zijn verspreid over het terrein gezet om een juiste, algehele, indruk van de bodemopbouw te kunnen krijgen. De bedoeling was deze boringen tot minimaal 2 m beneden het maaiveld door te zetten. Door de grote hoeveelheid puin in de ondergrond (zie paragraaf 2.2) kon slechts één boring tot deze diepte worden gezet. Twee van de vijf boringen zouden tot ca. 4 m beneden het maaiveld worden geboord. Dit bleek gezien de grote hoeveelheid puin en grondwater niet mogelijk.

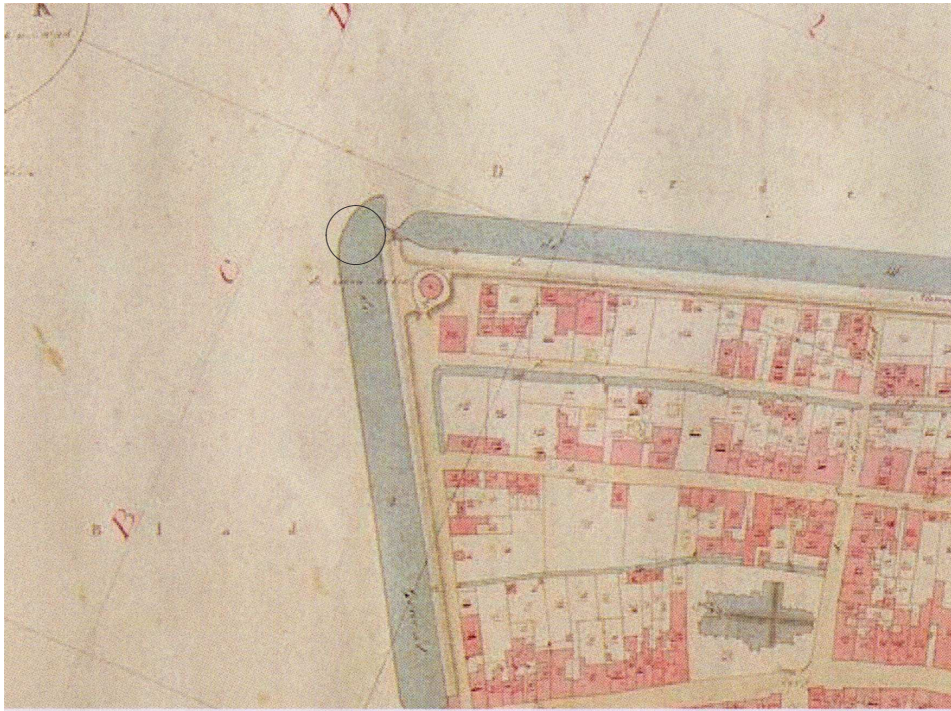
De boorkernen werden zorgvuldig uitgelegd, waarbij de opeenvolgende bodemlagen precies konden worden beschreven en opgemeten. Vervolgens werd de bodemopbouw per boring beschreven en werd er gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren, zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot.

Afbeelding 1 Leerdam en omgeving met daarop aangegeven de IKAW waarden en archeologische monumenten. De cirkel geeft de ligging van het onderzoeksterrein weer. Bron: Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek/Archis II, 23 februari 2004.

Afbeelding 2 Het onderzoeksterrein met de boorpunten. Kaart B. Schomaker.

Afbeelding 3 Het noordwestelijk deel van de kadasterkaart van Leerdam. Het onderzoeksterrein staat aangegeven met de cirkel. Bron: www.dewoonomgeving.nl

Voor het boren is gebruik gemaakt van een verlengbare edelmanboor met een diameter van 7 centimeter. Naast het boren is, voor zover mogelijk, een oppervlaktekartering uitgevoerd, bestaande uit het aflopen van het gehele terrein en het inspecteren van allerlei ontsluitingen waaronder molshopen. De vondstzichtbaarheid was echter slecht.

2 Resultaten

2.1 Bureauonderzoek en geo-archeologische context

De archeologische verwachting van het onderzoeksterrein is volgens de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW 2e generatie) is laag (afb. 1). Gezien de positie van het onderzoeksgebied vlakbij de oude stadswallen bestaat er wel kans op archeologische resten uit de Middeleeuwen en Nieuwe Tijd (bijlage 2). Uit de kadasterkaart uit 1822 (afb. 3) valt op te maken dat het onderzochte terrein zich voor een groot deel in de oude gracht bevindt.

In de stad Leerdam is een gebied als archeologisch monument met een hoge waarde aangeduid, te weten CMA-nr. 38H-013 (zie afb. 1). Dit betreft het voormalige laatmiddeleeuwse kasteel 'Leerdam' (Brandt et al. 1992). In de directe omgeving van Leerdam is een gebied met een datering in de Middeleeuwen/Nieuwe Tijd als archeologisch monument met een hoge waarde aangegeven; te weten CMA-nr. 38H-014. Het gaat om het voormalig kasteelterrein 'Recht van ter Leede'. Hiernaast ligt zuidelijk van Leerdam, bij Asperen, een gebied met ar-

cheologische betekenis, CMA-nr. 38H-A03. Mogelijk betreft dit een voormalig kasteelterrein.

In de diepere ondergrond kunnen zich prehistorische resten bevinden, gezien de aanwezigheid van gebieden met een hoge verwachting in de nabijheid van het onderzoeksterrein en de aanwezigheid van enkele archeologische monumenten met een prehistorische datering. Dit is monument 38H-016 met bewoningsresten uit het Laat-Neolithicum, de Bronstijd en de IJzertijd. Ook bij monument 38H-017 gaat het om bewoningsresten, ditmaal uit de Late Bronstijd en Vroege IJzertijd.

2.2 Bodemopbouw

De bodem op het terrein bestond van onder tot boven uit een relatief dikke laag zandige klei met veel puinresten (bijlage 1). Deze laag bevindt zich tussen 2 tot 1 m beneden het maaiveld en loopt zeer geleidelijk over in een iets zandiger laag met opnieuw puinresten en in een aantal boringen stukken plastic. Hierboven ligt een relatief dunne bouwvoor van ca. 15 cm van kleiig zand. De diepere ondergrond, tussen 2 en 4 m beneden het maaiveld, kon niet onderzocht worden (zie paragraaf 1.4).

3 Conclusies

Het terrein is tot een diepte van ca. 2 m beneden maaiveld verstoord. Gezien de aanwezigheid van glas en plastic op een diepte van 1 m lijkt er recentelijk nog verstoring van het terrein te hebben plaatsgevonden. Over de bodem dieper dan 2 meter beneden met maaiveld is op basis van het booronderzoek geen uitspraak te doen. Gezien de positie van het onderzochte terrein ten opzichte van de oude gracht (zie afb. 3) kan zich dieper dan 2 meter beneden maaiveld nog archeologisch materiaal bevinden. Het betreft dan vermoedelijk stadsafval dat in de gracht terechtgekomen is. De aanleg van de gracht zal de bodem tot op vrij grote diepte hebben aangetast. De kans op vindplaatsen uit Neolithicum, Brons- of IJzertijd op de onderzoekslocatie, die mogelijk dieper in de ondergrond gelegen hebben is daarom uitermate gering. Een waardering volgens de KNA 2.0 met scoretabel en beslissingsdiagram is in het licht van bovenstaande conclusies niet in dit rapport opgenomen.

4 Aanbeveling

Op basis van de resultaten van het bureau- en booronderzoek kan ten aanzien van het onderzochte terrein aan de Westwal te Leerdam de volgende aanbeveling gedaan worden. Op het terrein worden geen behoudenswaardige archeologische vindplaatsen verwacht. De resultaten geven dan ook geen aanleiding een archeologisch vervolgonderzoek in te stellen op de betreffende locatie.

Literatuur

Brandt, R.W. et al. (red.), 1992. *ARCHIS. Archeologisch Basis Register, versie 1.0.*
Amersfoort.

Bijlage 1 Boorstaten

De afkortingen die in de tabel gebruikt worden:

Ks1	Klei, zwak siltig	Ks2	Klei, matig siltig	Ks3	Klei, sterk siltig
Kz2	Klei, matig zandig	Kz3	Klei, sterk zandig	Zs1	Zand, zwak siltig
Zs2	Zand, matig siltig	h1	Zwak humeus	h2	Matig humeus

boring 1					
<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
20	Ks1	h1	geleidelijk	donkerbruin	
75	Kz3		geleidelijk	bruin	
100	Ks2	h2	geleidelijk	donkerbruin	puinresten, plastic, elastiek
160	Ks2	h1		bruingrijs	puinresten, gestuit op een baksteen
boring 2					
<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
15	Ks3	h1	geleidelijk	donkerbruin	puinresten
110	Zs2	h1	geleidelijk	donkerbruin	puinresten
140	Kz3	h1	geleidelijk	donkerbruin	puinresten
200	Kz3	h1		bruingrijs	zeer veel puin, houtresten
boring 3					
<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
15	Zs1	h1	geleidelijk	donkerbruin	
115	Kz2	h1	geleidelijk	bruin	puinresten, op ca 75 cm een zandlaagje
140	Kz3	h1	geleidelijk	bruin	puinresten, pijpensteel
160	Kz3			bruin	gestuit op puinlaag
boring 4					
<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
60	Zs1	h1	geleidelijk	donkerbruin	puinresten
90	Zs1		geleidelijk	bruin	veel puinresten, plastic, glas
120	Zs2			donkerbruin	gestopt op 120 vanwege zeer veel puinresten
boring 5					
<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
10	Zs1	h1	geleidelijk	bruin	
75	Kz3	h1	geleidelijk	donkerbruin	puinresten
100	Zs1			bruin	op 1 m gestopt vanwege zeer veel puinresten

Bijlage 2 Periodisering

De onderstaande tabel geeft een vereenvoudigde archeologische tijdsschaal (conform Brandt et al. 1992).

Periode	
Paleolithicum	8800 v. Chr. en eerder
Mesolithicum	8800 – 4900 v. Chr.
Neolithicum	5300 – 2000 v. Chr.
Bronstijd	2000 – 800 v. Chr.
IJzertijd	800 – 12 v. Chr.
Romeinse Tijd	12 v. Chr. – 450 n. Chr.
Vroege Middeleeuwen	450 – 1050 n. Chr.
Late Middeleeuwen	1050 – 1500 n. Chr.
Nieuwe Tijd	1500 n. Chr. tot heden